

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Το Δημοτικό Τραγούδι, αναπόσπαστο κομμάτι του λαϊκού μας πολιτισμού, αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια πολλών αιώνων στο πλαίσιο της ελληνικής αγροτικής κοινωνίας και ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με τις εκδηλώσεις και τις ανάγκες της κοινωνικής ζωής, εκφράζοντας συναισθηματικές διαθέσεις, άγραφους νόμους και εκτονώνοντας ψυχικές εντάσεις. Μια μεγάλη κατηγορία τραγουδιών είναι οι Παραλογές.

Τον όρο χρησιμοποίησε πρώτη φορά ο Ν. Πολίτης για να διακρίνει τα δραματικά αφηγηματικά ποιήματα από τις άλλες κατηγορίες δημοτικών τραγουδιών. Οι Παραλογές έχουν αρκετά χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν σ' εκείνα των άλλων διηγηματικών τραγουδιών, ιδίως των Ακρικών, αλλά παρουσιάζουν και βασικές διαφορές.

Πρόκειται για πολυστικά αφηγηματικά τραγούδια με μεγάλη ποικιλία μύθων, στα οποία δεσπόζει το παραμυθικό στοιχείο και, κατά κανόνα, έχουν δραματικό τέλος. Οι αφηγήσεις πραγματεύονται περιπέτειες της ζωής αληθινές ή πλαστές και οι υποθέσεις αντλούνται από αρχαίους μύθους γεγονότα της εποχής που συγκλόνισαν, νεότερες παραδόσεις ή είναι φανταστικές. Οι Παραλογές διακρίνονται για τη χρήση του εξωλογικού στοιχείου, την ελευθερία της φαντασίας, τη χαλαρή σύνδεση των επεισοδίων που αποσιωπά λεπτομέρειες και προσδίδει δραματικότητα και γοργό ρυθμό στην εξέλιξη του μύθου. Στην αφήγηση παρεμβάλλονται διάλογοι και, πολλές φορές, όταν δεν υπάρχει συνομιλητής, εισάγονται φανταστικά πρόσωπα (πουλιά) προσδίδοντας στο τραγούδι έντονη λυρικήτητα.

Ο χρόνος και ο τόπος δημιουργίας τους δεν μπορούν να προσδιοριστούν. Θεωρούνται από τα παλαιότερα δημοτικά τραγούδια και οι απαρχές τους εκκάζονται γύρω στον 9ο αιώνα. Πολλοί μελετητές αναζητούν και εντοπίζουν την καταγωγή των Παραλογών στην αρχαία τραγωδία και τον Πανάμμο. Πιθανόν ο καταληκτικός δεκαπεντασύλλαβος ρυθμός των Παραλογών να έχει προέλθει από τον αρχαίο ιαμβικό καταληκτικό τετράμετρο. Μάλιστα, λόγω της μεγάλης έκτασης των αφηγηματικών ποιημάτων, οι μελετητές υποθέτουν ότι δεν τραγουδιόνταν αλλά απογγέλιονταν, πιθανόν με μελοδραματικό τρόπο και συνοδεία μουσικής.

Το σίγουρο είναι ότι οι Παραλογές γνώρισαν μεγάλη διάδοση τόσο στον ελληνικό όσο και στο βαλκανικό χώρο, ενώ παρουσιάζουν ομοιότητες με θρύλους και τραγούδια και άλλων λαών της Ευρώπης. Ταξιδεύοντας πέρα από τα όρια των τοπικών κοινοτήτων που τις δημιούργησαν, δέχθηκαν γλωσσικές –και όχι μόνο– τροποποιήσεις, προσαρμόστηκαν σε περιβάλλοντα, εποχές και ιδιαίτερες συνθήκες, παράγοντας ποικίλες παραλλαγές.

Κάποιες από τις πιο γνωστές και αρτιότερες παραλογές είναι *Το γαφύρι της Άρτας*, *Του νεκρού αδελφού* και *Ο γυρισμός του ξενιτεμένου*. Οι δύο πρώτες είναι εξαιρετικά διαδεδομένες και σε άλλους βαλκανικούς λαούς. Για την τρίτη υποστηρίχθηκε από μελετητές ότι πρότυπό της είναι το επεισόδιο της αναγνώρισης του Οδυσσέα από την Πηνελόπη στην *Οδύσσεια* του Ομήρου.

Η παραλογή *Το γαφύρι της Άρτας* στηρίζεται στη διαδεδομένη δοξασιά ότι για να στερεωθεί ένα κτίσμα, απαιτείται θυσία και στοιχείωση ανθρώπου. Σ' αυτό το τραγούδι, έπειτα από αλληλόπληλα γκερμίσματα του γεφυριού και καθ' υπόδειξη ενός πουλιού, αποφασίζεται η θυσία της γυναίκας του πρωτομάστορα. Με πρόσχημα την απώλεια του γαμήλιου θυγατρίδιού, ο πρωτομάστορας εξαιπά τη γυναίκα του, η οποία εντενίζεται στο γεφύρι.

Στο τραγούδι *Του νεκρού αδελφού*, ο Κωνσταντής, ο οποίος θέλει να παντρευτεί την αδελφή του στα ξένα για να μη νιώθει ξένος στα ταξίδια του, υπόσχεται στη μάνα του ότι αν χρειαστεί θα της φέρει την Αρετή, την μονάκριβη κόρη της, από την ξενιτιά. Όμως σε χρόνο δίσεκτο, και οι εννέα για πέθαναν και η μάνα καταριέται τον Κωνσταντή που βγαίνει από τον τάφο για να τηρήσει την υπόσχεσή του.

Στην παραλογή *Ο γυρισμός του ξενιτεμένου* ο Άντρας επιστρέφει από την ξενιτιά και η Γυναίκα τον αναγνωρίζει αφού εκείνος αποκαλύψει τα «σημάδια» της αυλής του σπιτιού αλλά και του σώματός της.

Όπως σημειώνει η εθνομολόγος-λαογράφος Μιράντα Τερζοπούλου, «συγκαλυμμένα πίσω απ' τον ποιητικό συμβολικό λόγο των τραγουδιών και τα φανταστικά εξω-πραγματικά σενάρια τους, οδυνηρές καταστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης βγαίνουν επί τάπητος. Οιδιπόδειες συγκρούσεις, οδυνηροί αποχωρισμοί από την μητρική αγκαλιά και την πατρική προστασία, αιμομικτικές επιθυμίες, αναμολόγητα μίσση μεταξύ αδελφών, δύσκολες ενηλικιώσεις, κοινωνικές επιταγές, υλιστικοί καταναγκασμοί, ηθικά διλήμματα και αμφιθυμίες γίνονται πραγματικότητες περίπου κατανοητές και ανακουφίζονται μέσα απ' τη λύτρωση που προσφέρει η όποια λύση των τραγουδιμένων δραματικών ιστοριών που οι Παραλογές επί αιώνες αφηγούνται».

Το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας συμπεριέλαβε φέτος στο ρεπερτόριό του τρία έργα από τον κύκλο των ΠΑΡΑΛΟΓΩΝ, ιδιαίτερου είδους της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ μας ποίησης. Είναι μια επιλογή που δίνει έμφαση στον λόγο που είναι το βασικό ζητούμενο για το θέατρο. Η αξία των Παραλογών βρίσκεται στην ιστορική συνέχεια του λόγου της ελληνικής γλώσσας, της αφήγησης, κοινωνικών καταστάσεων που αφορούν τη ζωή του λαού, της εξέλιξης μιας υπόθεσης μέχρι τη σταδιακή κορύφωσή της – όπως η καθαρότητα της αρχαίας τραγωδίας.

Οι ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ έχουν κοινά στοιχεία με την ομηρική ραψωδία και την αρχαία ελληνική τραγωδία, περνούν από την ελληνιστική εποχή στη Ρώμη και στο Βυζάντιο, όπου εξελίσσονται σε ιδιαίτερο θεατρικό είδος και συναντούμε κοινές εκφράσεις με τα Ακρικά Τραγούδια. Από κει μεταδίδονται στους γεγονικούς βαλκανικούς λαούς, αναπτύσσονται στον ελλαδικό χώρο και στη Μικρά Ασία, αποτελούν κορυφαίο λόγο της δημοτικής μας ποίησης.

Αυτών τον απaráλληλο λόγο αναδεικνύει – οφείλει να αναδεικνύει – το Δημοτικό μας θέατρο και τον παρουσιάζει με τις ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ και στα πλαίσια του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας αξιοποιώντας κυρίως τις τοπικές καλλιτεχνικές δυνάμεις, σκηνοθέτες, ηθοποιούς και μουσικούς της πόλης μας με στόχο να ανεβαίνει σε ανώτερο επίπεδο η θεατρική μας δημιουργία.

Πέτρος Βάης

Πρόεδρος ΔΣ ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας

Το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας και το Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας έχουν μεριμνήσει για την εφαρμογή των υγειονομικών μέτρων που θέσπισε η Πολιτεία λόγω της πανδημίας του COVID-19, τόσο στους χώρους των δοκιμών όσο και των παραστάσεων, ώστε να διασφαλιστεί η ασφάλεια των καλλιτεχνών, των εργαζομένων και των θεατών.

Δήμαρχος Πατρέων

Κωνσταντίνος Πελετίδης

Πρόεδρος

Πέτρος Βάης

Αντιπρόεδρος

Γιώργος Μαγιάκης

Μέλη

Μιχάλης Αναστασίου

Μαριάννα Ανδριοπούλου

Τζέλα Λάζαρη

Αναστασία Μανωλοπούλου

Θεόδωρος Ντρίνας

Γιάνα Ροϊλού

Μαριάννα Σταματιάδου

Διοικητικό & Τεχνικό Προσωπικό

Θεατρολόγος, Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων & Εκδόσεων

Συγκλητική Βλαχάκη

Φροντιστής Σκηνής –Υπεύθυνος Αγορών

Τάκης Βούτσος

Διεύθυνση Παραγωγής

Τίνα Γιοβάνη

Ηλεκτρολόγος

Μιχάλης Ζαμπέτις

Ηχητικός

Σάκης Κουτσούκος

Οικονομικές Υπηρεσίες- Λογιστήριο

Αγγελική Κωνσταντοπούλου

Μηχανικός Σκηνής

Κώστας Ματθαίου

Υπεύθυνη Γραφείου Τύπου

& Δημοσίων Σχέσεων

Σοφία Μαυρίδη

Μηχανικός Σκηνής

Γιώργος Σάρρας

Γραμματεία

Δήμητρα Στέφου

Φωτιστής

Νίκος Σωτηρόπουλος

Υπεύθυνη Λειτουργίας Θεάτρου «Απόλλων»

Αθηνά Τσούμα

Μηχανικός Σκηνής

Ανδρέας Φωτεινόπουλος

Ανθρώπινο Δυναμικό, Διοικητική Μέριμνα &

Διακπεραίωση

Νίκος Χατζηγιάννης

ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας

Όθωνος Αμαλίας 6, Πάτρα 26223, τηλ.: 2610623730, fax: 2610623747

e-mail: theat-pat@otenet.gr, www.dipethepatras.gr

Το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας επικραγείται από το Δήμο Πατρέων, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

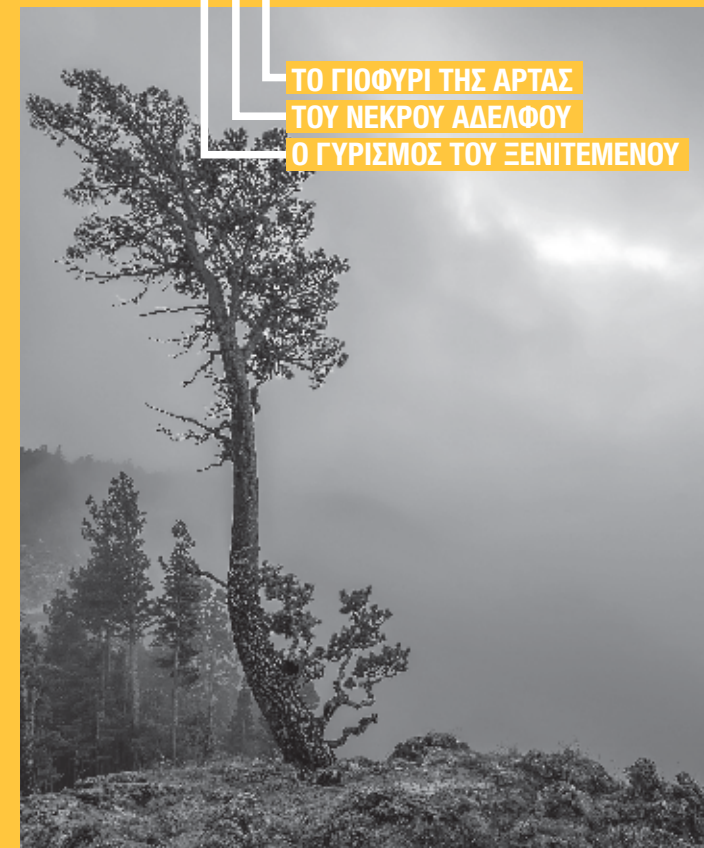
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ
ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΤΡΑΣ

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ
ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ
Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

Το γιοφύρι της Άρτας

*Zeitlos 1602:
ένα παραμύθι
μεταξύ
ζωής και θανάτου.*

Η παράσταση είναι βασισμένη στην παραλογή *Το γιοφύρι της Άρτας*. Μία ιστορία που διατρέχει το χρόνο περνώντας από στόμα σε στόμα χωρίς να γνωρίζει σύνορα, που τραγουδιέται, ακούγεται και υπάρχει σε όλη τη βαλκανική χερσόνησο. Αποτελεί έναν τρόπο των ανθρώπων να εκφράσουν τον πόνο μέσω της ποίησης.

Ο μονόλογος μάς ταξιδεύει στα χνάρια μιας παράδοξα ελεύθερης γυναίκας, η οποία, παραδομένη στον έρωτα, παντρεύεται σε έναν ξένο τόπο. Καθώς μας αφηγείται την ιστορία της, καταλήγει να ακολουθεί ξανά την πορεία του θανάτου της και, συνειδητά πλέον, να θυσιάζεται για το κοινό καλό. Κάστρα-Φρούρια κρύβουν στις παρυφές τους τη γυναικεία φύση που θυσιάστηκε για τη στέρωσή τους.

Η Γυναίκα, που αένα στερώνει κάθε γιοφύρι, ξηπνάει, αναδύεται από τον Κάτω Κόσμο, ζει ξανά και ξαναπεθαίνει. Κατά πόσο η ελευθερία είναι δύναμη; Πόσα είσαι διατεθειμένος να θυσιάσεις;

Πέπη Παπαδοπούλου, Βάσια Χριστοπούλου

Κείμενο: Νάνσυ Χριστοπούλου
Σκηνοθεσία: Βάσια Χριστοπούλου, Πέπη Παπαδοπούλου
Σκηνογραφία: Βάσια Χριστοπούλου
Μουσική Σύθεση: Βαγγέλης Μουρελάτος
Χορογράφος-Κινησιολόγος: Κατερίνα Σοφοτάσιου
Σχεδιασμός Φωτισμών: Γιάννης Αναστασόπουλος
Διεύθυνση Παραγωγής: Τίνα Γιοβάνη

Παίζει η Νάνσυ Χριστοπούλου

Συμμετέχουν οι χορευτές: Κατερίνα Σοφοτάσιου, Γιάννης Μήλλας

Παραστάσεις: 21 & 22 Ιουλίου 2020
Ρωμαϊκό Ωδείο

Ευχαριστούμε πολύ για την πολύτιμη βοήθεια τους χορωδούς Μαριλένα Αγγελοπούλου, Γιάννη Θανασούλια, Διονυσία Ντρουβάρη και Παναγιώτα Τσίρη, τον κινηματογραφιστή Περικλή Παπανδρέοπουλο, τον κιθαρίστα Χρήστο Βασιλόπουλο, καθώς και τις Vlasana Djipovic και Γεωργία Ακριτίδου.

Του νεκρού αδελφού

*Η ψυχή μου ξαγρυπνάει
με μεγάλο θόρυβο
στις πύλες του θανάτου
- Saint John Perse*

Μετά από μια καταστροφική επιδημία, μια μάνα χάνει και τους εννιά γιους της. Μόνη της παρηγοριά, η μικρή κόρη της, αλλά και αυτή ζει παντρεμένη στην ξενιτιά, λόγω της επιμονής του αδερφού της, του Κωνσταντή, που ορκίστηκε ότι θα την φέρει πίσω, αν συμβεί οτιδήποτε. Τώρα όμως, ο Κωνσταντής είναι νεκρός και η μάνα μόνη. Η κατάρα της μάνας στον επίορκο γιο ανασταίνει τον Κωνσταντή που ξεκινά ένα ταξίδι για να φέρει πίσω την Αρετή.

Η παραλογή *Του νεκρού αδελφού* δεν είναι παρά ένας αντικατοπτρισμός. Ο αντικατοπτρισμός της συνάντησης του ανθρώπου με την πραγματικότητα της ανθρώπινης κατάστασης. Μόνο που στον μυθικό κόσμο αυτού του μεσαιωνικού είδους, η ανθρώπινη κατάσταση παίρνει υπερφυσική διάσταση και κάπου εκεί, εδράζεται η πηγή κάθε ποίησης. Σκοπός μας δεν είναι άλλος παρά η ανάδειξη αυτής της ποίησης με μια μορφή ζωντανή, οπτική, τρισδιάστατη, ζώσα: την πραγματικότητα του θεάτρου.

Φιορέλα Μαστρόκαλου & Γιώργος Παπαστεφάνου

Σκηνοθεσία-Εικαστική Σύλληψη: Γιώργος Παπαστεφάνου, Φιορέλα Μαστρόκαλου
Σχεδιασμός Φωτισμών: Νίκος Σωτηρόπουλος
Κατασκευή Σκηνικού: Γιώργος Σάρρας, Ανδρέας Φωτεινόπουλος
Ειδικές Κατασκευές: Γιώργος Σάρρας
Sound Design: Στράτος Γιαννάτσος
Διεύθυνση Παραγωγής: Τίνα Γιοβάνη

Παίζουν:
Έλενα Ασλανίδου, Αναστασία Μανόνα, Φιορέλα Μαστρόκαλου, Μαριάννα Μωυσίδου, Βαγγέλης Παναγιωτόπουλος, Ανδρέας Πλούμης, Λίλιαν Τσιούτσια

Παραστάσεις: 1 & 2 Αυγούστου 2020
Αίθριο Παλαιού Δημοτικού Νοσοκομείου

Οι σκηνοθέτες της παράστασης θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τους Περικλή Μουστακί, Χρήστο Γιαννόπουλο, Ηρώ Κωστοπούλου, Θανάση Μοσχόπουλο και Δημήτρη Λιοφάγα.

Ο γυρισμός του Ξενιτεμένου

*Ένα λευκό ύφασμα
τέμνει τη πλατεία,
ανεβαίνει στη σκηνή
και καταλήγει σ έναν αργαλειό.*

Η παραλογή *Ο Γυρισμός του Ξενιτεμένου* παραπέμπει στην επιστροφή του Οδυσσέα χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα και την ομηρική διαδικασία αναγνώρισης με σημάδια (βασικό στοιχείο της τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη και ένας από τους 4 τύπους αναγνώρισης όπως τους όρισε ο ίδιος στην *Ποιητική* του). Στην *Οδύσσεια* το δίπολο «νόστος-θάνατος» αποτελεί τον κεντρικό άξονα πάνω στον οποίο δομείται όλο το έπος. Η ξενιτιά όμως δεν είναι μόνο γεωγραφική. Το μεγαλύτερο όνειρο είναι το ταξίδι του νόστου στο χαμένο μας σώμα.

Ο ήχος του αργαλειού πάνω στη σκηνή, σαν κάποιο πρωτόγονο κρουστό, μας κρατά δεμένους μ' αυτή την απώλεια. Δεν υπάρχει όμως ζωή μέσα στη μνήμη. Ζωή είναι η τετνωμένη χορδή στο τόξο που κρατά ο Έρωτας. Νόστος, Έρωτας και Θάνατος λοιπόν. Τρεις γυναίκες στη σκηνή.

Ιωάννης & Κοψίνης

Κείμενο - Σκηνοθεσία - Σκηνικά: Ιωάννης & Κοψίνης
Μουσική: Deadbeat Escapement
Διεύθυνση Παραγωγής: Τίνα Γιοβάνη

Παίζουν:
Άωνη Ονουφρίου, Μαρίνα Παντελάκη, Λένα Νάτσι

Παραστάσεις: 6 & 7 Αυγούστου 2020
Αίθριο Παλαιού Δημοτικού Νοσοκομείου